



DE TAALKUNDEOLYMPIADE

We gebruiken de hele dag taal om de wereld om ons heen te beschrijven. Maar hoe doet taal dat nou precies, dat beschrijven? En hoe kun je de taal vervolgens zelf weer beschrijven? Of opschrijven? Leerlingen uit de bovenbouw van het vwo gaan op zoek naar het antwoord op dit soort vragen tijdens de Taalkundeolympiade. Dat doen ze met behulp van korte en langere puzzels over onderwerpen die variëren van de dialecten van het Nederlands en leenwoorden in het Hawaïaans tot schriftsystemen in Centraal-Azië. Die puzzels worden gemaakt door studenten en oud-studenten Taalwetenschap aan de Universiteit Leiden.

Waar het reguliere middelbaar onderwijs zich voornamelijk richt op taalvaardigheid en literatuur, laat de Taalkundeolympiade leerlingen op een alternatieve manier kennismaken met taal: taal als natuurlijk en logisch verschijnsel. De Olympiade bestaat uit een online voorronde, die leerlingen alleen, in een groepje of met de hele klas kunnen maken. Via die voorronde kunnen ze zich kwalificeren voor de finale van de Taalkundeolympiade. Aan de finale doen jaarlijks meer dan honderd leerlingen mee. De finalisten proberen op één dag zes grotere problemen over verschillende aspecten van taal en taalkunde op te lossen. Deze zes problemen gaan over zes verschillende, grotendeels voor hen onbekende talen. Een van de

opgaven gaat altijd over het Nederlands, bijvoorbeeld over het gebruik van 'O ja', de klinkers van het Nederlands of de (on)regelmaat binnen de sterke werkwoorden. De deelnemers ervaren dan dat het Nederlands soms net zo'n exotische taal is als het Swahili of het Koreaans. Een ander vast onderdeel is een opgave over een schriftsysteem, bijvoorbeeld Oudturkse runen of het Tifinagh, een schrift dat gebruikt wordt om Toearegtalen te schrijven.

Nationaal en internationaal

De allereerste Taalkundeolympiade werd al in 1965 georganiseerd in Moskou. In Nederland werd de eerste editie in 2001 georganiseerd door professor Alexander Lubotsky van de Universiteit Leiden. Nederland was daarmee een van de eerste landen buiten de voormalige Sovjet-Unie waar naast de bekendere Wiskunde-, Natuurkunde- en Scheikundeolympiades ook een Taalkundeolympiade gehouden werd.

Sinds 2003 wordt er ook een Internationale Taalkundeolympiade georganiseerd. Aan de eerste editie deden zes landen mee, waaronder Nederland, dat bij de teamwedstrijd meteen de gouden medaille won. Het aantal deelnemende landen is ondertussen gegroeid naar 35. Het Nederlandse team wordt traditioneel gevormd door de top vier van de nationale Olympiade. Vorig jaar heeft Kristian Terlien, leerling

van het Stedelijk Gymnasium Breda, in Zuid-Korea een zilveren medaille in de wacht gesleept.

Hoe kun je je opgeven voor de Taalkundeolympiade? Iedere leerling van 4, 5 en 6 vwo kan zich inschrijven via bit.ly/lm-olympiade. Deze website bevat ook proefopgaven en informatie voor docenten. De olympiade wordt dit jaar online gehouden, met een voorronde begin januari en de finale op zaterdag 23 januari 2021.

Voorbeelden

In de kaders hiernaast staan twee voorbeelden van opgaves uit de Taalkundeolympiade 2019. De eerste opgave laat de leerlingen kennismaken met Nederlandse dialecten en met de regelmaat die er vaak zit in de vorm van dialectwoorden in vergelijking met het Nederlands. De tweede opgave laat de leerlingen uitvogelen hoe een hiërogliefenschrift werkt en tegelijkertijd nadenken over de fonetiek van het Nederlands.

De Taalkundeolympiade biedt leerlingen een verbreding van hun horizon en de gelegenheid om zich te cognitief verder te ontwikkelen. De meeste deelnemers is het daar niet om te doen: zij laten gewoon hun hersens lekker kraken terwijl ze de structuur achter een bekende of onbekende taal proberen te onttrafelen. ■

Tijmen Pronk

DIALECTEN

Raymonda Aardema is dialectologe. Ze maakt beschrijvingen van de woordenschat en grammatica van Nederlandse en Vlaamse dialecten. Met een vaste vragenlijst gaat ze de dorpen en steden langs om te vragen hoe bepaalde woorden in het plaatselijke dialect worden uitgesproken. Sommige van die woorden schrijft ze op kaarten die ze thuis in kaartenbakken bewaart. De kaarten in elke bak zijn gesorteerd op dialect. Op een ochtend stoot haar man Edmond per ongeluk een doos met kaarten van de dialecten van de plaatsen Skil (Oudeschild), Pops (Poperinge) en Knoal (Stadskanaal) om. De volgende kaarten liggen verspreid over de grond.

Kaart 1: stroote 'straat' zeune 'zoon' padde 'pad'	Kaart 2: geude 'de goot' bain 'been'
Kaart 3: street sout	Kaart 4: Woorden uit Skil stien sog
Kaart 5: Woorden uit Pops bloeme pruume	Kaart 6: bloume zag
Kaart 7: ollien skuum	Kaart 8: stroade roekn
Kaart 9: schoem old	Kaart 10: oed 'oud' zoet '(het) zout'

Vraag 1. Help Edmond om de kaarten weer te groeperen per dialect.

Vraag 2. Hoe zou je 'schaar' zeggen in het dialect van Skil?

Vraag 3. Hoe zou je 'moeten' zeggen in het dialect van Knoal?

Vraag 4. Leg uit wat het woord *zaibe* in het dialect van Knoal betekent.

Vraag 5. Op kaart 1 heeft Raymonda het woord *padde* vertaald met 'pad'. Leg uit of het hier gaat om een 'voetpad' of om het dier 'pad'.

Antwoorden. Vraag 1: Pops kaarten 1, 5, 10; Skil kaarten 3, 4, 7; Knoal kaarten 2, 6, 8, 9. Vraag 2: *skeer*. Vraag 3: *moutn*. Vraag 4: 'zeep'. Vraag 5: *de pad* (zoals de *bloeme*, *pruume*, *zeune*, *stroote*, maar het *zoet*).

HIËROGLIEFEN

Egyptische hiërogliefen vormen een van de oudste schrijfsystemen ter wereld. Ze werden tussen circa 3200 voor Christus en 400 na Christus gebruikt om de Oudegyptische taal in te schrijven. In deze opgave gaan we ze echter gebruiken om Nederlandse woorden in te schrijven. Hieronder staat een aantal Nederlandse woorden geschreven in Egyptische hiërogliefen, met daarnaast dezelfde woorden in het Latijnse alfabet.

	oog
	koe
	meisje
	kaketoe
	secretaresse
	arend
	broek
	jachttopziener
	horen

Vraag 1. Schrijf de volgende Nederlandse woorden in het Latijnse alfabet.

	a
	b
	c
	d
	e

Vraag 2. Schrijf de volgende Nederlandse woorden in Egyptische hiërogliefen.

rund	_____
oor	_____
jurk	_____
gastonderzoekster	_____
zien	_____

Antwoorden. Vraag 1: (a) 'stier', (b) 'meester', (c) 'regenjas', (d) 'berk', (e) 'ademen'.